

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **J. T.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2 (dříve Krajský úřad Zlínského kraje, se sídlem třída Tomáše Bati 21, Zlín), o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 7. 2012, č. j. 57 A 170/2011 – 36,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení a obsah kasační stížnosti

[1] Rozhodnutím Krajského úřadu Zlínského kraje (dále jen „krajský úřad“) ze dne 13. 12. 2011, č. j. KUZL 87151/2011, sp. zn. KUSP 87151/2011 SOC-DSP-Fi, bylo zamítnuto odvolání žalobce proti rozhodnutí Magistrátu města Zlína (dále jen „správní orgán prvního stupně“) ze dne 9. 11. 2011, č. j. 54313/2011/ZLI, a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. Rozhodnutím správního orgánu prvního stupně bylo rozhodnuto o vzniku a povinnosti vrácení přeplatku příspěvku na živobytí za měsíce prosinec 2008 až prosinec 2010 v celkové výši 52 828 Kč. V odůvodnění rozhodnutí krajský úřad poukázal na rozhodnutí správního orgánu prvního stupně ze dne ze dne 10. 5. 2011, č. j. 23512/2011/ZLI, kterým byl žalobci odejmut ode dne 1. 1. 2011 příspěvek na živobytí (rozhodnutím krajského úřadu ze dne 20. 6. 2011, č. j. KUZL 40028/2011, bylo zamítnuto odvolání proti tomuto rozhodnutí a toto rozhodnutí bylo potvrzeno), a ztotožnil se se závěrem správního orgánu prvního stupně, že v dané věci byly naplněny podmínky pro vznik přeplatku podle § 51 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí (dále jen „zákon o pomoci v hmotné nouzi“).

[2] Proti rozhodnutí krajského úřadu ze dne 13. 12. 2011 se žalobce bránil žalobou ze dne 20. 12. 2011, ve které navrhl, aby soud zrušil rozhodnutí správních orgánů obou stupňů a současně uložil správnímu orgánu prvního stupně povinnost doplatit žalobci příspěvek na živobytí za období leden 2011 až říjen 2011 v celkové částce 20 200 Kč a krajskému úřadu povinnost zaplatit žalobci náklady řízení. Namítal, že rozhodnutí správního orgánu prvního stupně bylo vydáno v rozporu s řadou ustanovení zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v tehdy účinném znění (dále jen „správní řád“), zejména pak § 46 odst. 1 správního řádu, neboť řízení nebylo zahájeno dne 18. 10. 2011, jak uvedl správní orgán prvního stupně ve svém rozhodnutí, nýbrž teprve dnem 21. 10. 2011, kdy mu bylo doručeno oznámení o zahájení řízení, a dále § 68 odst. 3 správního řádu, když v odůvodnění rozhodnutí správního orgánu prvního stupně nebyly vypořádány návrhy a námítky žalobce, co do zahájení řízení o soudním přezkumu rozhodnutí o odnětí příspěvku na živobytí ode dne 1. 1. 2011; řízení mělo zejména být k žádosti žalobce ze dne 20. 7. 2011 přerušeno do pravomocného rozhodnutí soudu. Pokud správní orgán prvního stupně jako důvod odnětí dávky uvedl, že si žalobce odmítl zvýšit příjem výkonem veřejné nebo dobrovolnické služby, pak tato možnost mu byla nabídnuta cca v polovině roku 2010, a vrácení přeplatku by se tak mělo přinejmenším týkat teprve období následujícího.

[3] Žalobce brojil proti tomu, že správní orgán prvního stupně vycházel z toho, že rozdíl mezi příjmy a výdaji žalobci hradí rodiče; taková finanční podpora, jakož i podpora ve formě stravy byla nutná, aby byly zajištěny jeho základní životní potřeby. V řízení bylo žalobcem opakovaně tvrzeno, že vozidla na něj registrovaná byla ve vlastnictví jeho rodičů, a tito je také z vlastních prostředků zakoupili, což také v řízení několikrát výslovně prohlásili; pokud správní orgán prvního stupně toliko konstatoval, že tomuto tvrzení neuvěřil, pak je jeho rozhodnutí v rozporu se zákonem. Žalobce je přesvědčen, že v prohlášení o celkových sociálních a majetkových poměrech, jakož ani v potvrzení příjemce dávky v hmotné nouzi nebyl povinen uvádět veškerý svůj movitý a nemovitý majetek, jak dovozuje správní orgán prvního stupně, nýbrž pouze takový, jehož prodejem by si mohl zvýšit svůj příjem; vozidla v majetku rodičů tak nelze do takového majetku zahrnovat. Správní orgán prvního stupně žalobce nezákonně podřadil pod § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, když žalobce od 1. 1. 2011 pobíral toliko příspěvek na bydlení ve výši 3826 Kč a neměl žádné jiné peněžní příjmy. Krajský úřad porušil zákon, pokud rozhodnutí správního orgánu prvního stupně nezrušil, ve svém rozhodnutí se téměř vůbec nezabýval složitou životní situací žalobce a dospěl k závěru, že i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení má zajištěnu výživu a ostatní základní potřeby, a to z důvodu dobrých sociálních poměrů.

[4] Vzhledem k tomu, že s účinností od 1. 1. 2012 přešla na základě zákona č. 366/2011 Sb. působnost krajských úřadů rozhodovat o odvolání ve věcech dávek pomoci v hmotné nouzi na Ministerstvo práce a sociálních věcí, stalo se tímto dnem ministerstvo procesním nástupcem krajského úřadu, a tedy i žalovaným jako účastníkem řízení v nyní projednávané věci, v souladu s ustanovením § 69 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

[5] Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 30. 7. 2012, č. j. 57 A 170/2011 – 36, zrušil rozhodnutí krajského úřadu ze dne 13. 12. 2011 pro vady řízení a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku krajský soud poukázal na rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 9. 2. 2012, č. j. 57 A 85/2011 – 26, kterým bylo zrušeno rozhodnutí krajského úřadu ze dne 20. 6. 2011, vydané ve věci odnětí příspěvku na živobytí, a z provedeného dokazování vyvodil nesoulad ve výpovědích žalobce a jeho rodičů, když nebyla přesně vymezena finanční výpomoc rodičů žalobci, jakož ani výdaje na stravování; nebyla specifikována výše podpory ze strany rodičů, jakož

pokračování

ani zda se jednalo o půjčku či dar apod. Majetkové poměry žalobce nebyly zjištěny a vyhodnoceny v souladu s požadavky § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. V době pobírání dávek pomoci v hmotné nouzi bylo na žalobce registrováno celkem šest motorových vozidel, přičemž pokud správní orgán prvního stupně neuvěřil tvrzením žalobce ohledně jeho majetkových poměrů, zejména ve vyjádření ze dne 19. 4. 2011, že užívá starší osobní automobil Renault, na jehož zakoupení použili vlastní peněžní prostředky jeho rodiče a tento je v jejich vlastnictví, pak nevěrohodnost argumentace žalobce měl důsledněji vyhodnotit a přesvědčivě zdůvodnit. Závěr správního orgánu prvního stupně, že žalobcovy měsíční příjmy byly v době pobírání příspěvku na živobytí vždy podstatně nižší než jeho výdaje, přičemž rozdíl hradili rodiče, krajský soud vyhodnotil jako hypotetickou úvahu, kdy tvrzení žalobce nebyla ve světle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi dostatečně vypořádána. Správní orgány tak pochybily v procesu dokazování, když nepřímé důkazy (prohlášení rodičů, výpovědi a písemná podání žalobce) spolu musí obsahově plně korespondovat, učiněný závěr správních orgánů, že žalobce není osobou v hmotné nouzi, musí být podložen spolehlivě zjištěnými skutečnostmi; tak tomu však v daném případě nebylo.

[6] Nedostatky ve zjištění stavu věci krajský soud spatřoval rovněž ve vztahu k veřejné i dobrovolnické službě žalobce. Pakliže se ze správního spisu podává, že žalobce byl o této povinnosti poučen dne 8. 4. 2009, pak správní spis neobsahuje žádná zjištění, zda se žalobce této služby zúčastnil nebo zda ji z nějakého důvodu vykonávat nemohl. Rovněž zjištění týkající se námitky, že všechna vozidla registrována na žalobce jsou ve vlastnictví rodičů, a žalobce je pouze jejich provozovatelem (úřední záznam ze dne 4. 5. 2011), byla nedostatečná. V této souvislosti krajský soud poukázal na § 3 odst. 2 písm. a) vyhlášky č. 243/2001 Sb., o registraci vozidel, ve znění pozdějších předpisů, a podotkl, že správní orgán sice zjišťoval, jaká vozidla jsou registrována na jméno žalobce, avšak nevyžádal si údaje o tom, kdo je vlastníkem a kdo provozovatelem těchto vozidel, jakož ani jakým způsobem byla žalobcem nabyta, tak aby měl podrobnější podklady pro posouzení jejich vlastnictví; tyto skutečnosti bylo možno ověřit i výslechem prodávajících, kteří by měli být v registru rovněž uvedeni. Krajský soud zdůraznil, že v intencích § 38 odst. 1 a § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je povinnost vrátit dávku sankcí za neoprávněné, alespoň nedbalostně zaviněné přijetí dávky, a správní orgán proto musí období, za které dávka nenáležela, určit tak, že jeho počátek se odvíjí od události zakládající neoprávněnost poskytování dávky a konec se stanoví uvážením, po jakou dobu by měl oprávněný vzhledem k výši částky, jež by získal, dostatečný příjem bez nároku na dávku. V projednávané věci však správní orgán rozhodl o vrácení celé částky, jež byla žalobci na dávkách vyplacena, aniž by vymezil, z čeho vyplývala neoprávněnost pobírání dávky. Krajský soud podotkl, že pokud dojde v průběhu poskytování dávky k příznivé změně jeho majetkových poměrů, je příjemce povinen tuto skutečnost v zákonné lhůtě správnímu orgánu ohlásit. Pokud tak ovšem neučiní a nastanou skutečnosti, které nasvědčují tomu, že stav nouze nadále netrvá nebo byl ukončen, je na správním orgánu, aby tyto skutečnosti prokázal. V projednávané věci však nebylo prokázáno, že žalobce dávku pobíral neprávem, zejména co do okolností prodeje a koupě motorových vozidel a výše finanční pomoci od rodičů.

[7] Proti rozsudku Krajského soudu v Brně se žalovaný (dále též „stěžovatel“) bránil kasační stížností ze dne 4. 9. 2012, podanou z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., ve které navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Současně navrhl, aby s ohledem na skutkovou a právní provázanost řízení ve věcech žalobce vedených u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 82/2012, sp. zn. 4 Ads 55/2012 a v nyní projednávané věci byla tato podle § 39 odst. 1 s. ř. s. spojena do společného řízení, a to z důvodu vhodnosti a procesní ekonomie.

[8] Co do merita věci stěžovatel namítal, že svědeckými výpověďmi rodičů žalobce bylo potvrzeno, že rodiče půjčili žalobci finanční prostředky na zakoupení vozidla značky Renault, které bylo následně zaregistrováno na žalobce a je v jeho vlastnictví; ve spise ve věci vedené pod sp. zn. 4 Ads 55/2012 je založena rovněž příslušná smlouva o půjčce. Vlastnické právo žalobce k motorovým vozidlům bylo podle přesvědčení stěžovatele náležitě prokázáno výpisem z registru motorových vozidel a tvrzení žalobce a jeho rodičů jako svědků byla shledána jako účelová a nevěrohodná. I kdyby vozidla nebyla ve vlastnictví žalobce, byla tato žalobcem užívána trvale a bezplatně, a žalobce by tak sice býval byl po právní stránce nemajetným, po faktické stránce by však býval byl materiálně zabezpečen a nenacházel by se v hmotné nouzi ve smyslu § 2 a 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Stěžovatel zdůraznil faktickou možnost bydlení v bytě o velikosti 3+1, který je rovněž právně ve vlastnictví rodičů, jakož i trvalé, výlučné a bezplatné užívání motorových vozidel, čímž dochází k přímému majetkovému obohacení žalobce. Vzhledem k tomu, že dávka byla žalobci přiznána na základě zavádějících tvrzení, a proto vyplácena neoprávněně, vznikla po jejím odebrání povinnost vrátit přeplatek na dávce v souladu s ustanovením § 51 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Stěžovatel je přesvědčen, že rozhodnutí správního orgánu prvního stupně není nepřezkoumatelné pro nesrozumitelnost, jakož ani pro nedostatek důvodů; lze sice mít zato, že odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského úřadu je neúplné nebo kusé, nicméně nikoli do takové míry, která by zakládala jeho nepřezkoumatelnost. Krajský soud měl v této souvislosti projevit určitou míru shovívavosti, jeho rozsudek se podle stěžovatele vyznačuje přepjatým formalismem.

[9] Ve vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 14. 9. 2012 žalobce poukázal na to, že stěžovatel uvedl v kasační stížnosti chybné datum narození žalobce, a jako žalobce tedy označil zcela jinou osobu. Zdůraznil, že vozidlo zn. Renault bylo zakoupeno z prostředků rodičů, nejednalo se o půjčku; pakliže by došlo k jeho prodeji, výtěžek by připadl rodičům. Mezi žalobcem a jeho rodiči rovněž nebyla nikdy uzavřena smlouva o půjčce, jak uvádí stěžovatel, a žalobce není vlastníkem vozidla. Toto vozidlo není registrováno na jeho osobu, a i pokud v minulosti na žalobce registrováno bylo, nebyl povinen jej uvádět v prohlášení o majetku. Důrazně se ohradil proti tvrzení, že svědecké výpovědi jeho rodičů byly správními orgány shledány účelovými a nevěrohodnými, jakož i že motorová vozidla užíval výlučně pro svoji potřebu; tato vozidla užívali jeho rodiče a žalobci je pouze zapůjčovali, zejména pro účely dojíždění za nimi. Na podporu svých tvrzení doložil vyjádření svého otce z téhož dne, ve kterém tento potvrdil argumentaci syna ohledně financování a možností dispozice s vozidlem, jakož i skutečnosti, že nikdy nebyla uzavřena smlouva o půjčce a vozidlo nebylo užíváno výlučně žalobcem.

[10] V replice k vyjádření žalobce ze dne 27. 9. 2012 stěžovatel vyjádřil své přesvědčení, že osoba žalobce byla v kasační stížnosti řádně ztotožněna, a to i přes uvedení nesprávného data narození.

[11] V duplice k replice stěžovatele ze dne 23. 10. 2012 žalobce znovu poukázal na právní vadu kasační stížnosti, spočívající v uvedení nesprávného data narození, kterou podle jeho přesvědčení nebylo lze zhojit dodatečným vyjádřením v replice, a kasační stížnost by měla být z tohoto důvodu zamítnuta.

II. Posouzení kasační stížnosti

[12] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a za stěžovatele v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. jedná jeho zaměstnankyně, která má vysokoškolské právnické vzdělání vyžadované

pokračování

pro výkon advokacie. Poté Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

[13] Z obsahu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatel podal z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. písm. a) tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“ Nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popřípadě je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen. Podle písm. d) téhož ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené „nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.“

[14] Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že neshledal důvody pro spojení řízení ve věcech žalobce vedených u Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 4 Ads 82/2012 (uložení povinnosti vrátit přeplatek na doplatku na bydlení), sp. zn. 4 Ads 55/2012 (odnětí příspěvku na živobytí, přezkum rozhodnutí krajského úřadu ze dne 20. 6. 2011, č. j. KUZL 40028/2011) a v nyní projednávané věci, jak stěžovatel navrhoval. Podle § 39 odst. 1 s. ř. s. „samostatné žaloby směřující proti těmž rozhodnutí anebo proti rozhodnutím, která spolu skutkově souvisejí, může předseda senátu usnesením spojit ke společnému projednání.“ Zatímco totiž v nyní projednávané věci je předmětem přezkumu rozhodnutí o uložení povinnosti vrátit přeplatek na příspěvku na živobytí, v uvedených řízeních bylo předmětem přezkumu odnětí této dávky (sp. zn. 4 Ads 55/2012), resp. uložení povinnosti vrátit přeplatek na doplatku na bydlení jako jiné dávce pomoci v hmotné nouzi (sp. zn. 4 Ads 82/2012), tedy rozhodnutí po právní stránce vycházející z jiných ustanovení zákona, resp. odlišná co do druhu dávky. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani skutková provázanost řízení, kdy předmětem dokazování ve všech řízeních byla míra finanční a jiné podpory žalobce ze strany rodičů, jakož i otázka vlastnictví či dispozice s motorovými vozidly.

[15] V této souvislosti lze poukázat na závěry rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 8. 2009, č. j. 7 Afs 66/2008 – 80 (všechna zde uváděná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu dostupná z: <www.nssoud.cz>), v němž zdejší soud judikoval, že „ke spojení podle § 39 odst. 1 s. ř. s. se hodí věci, které buď spolu skutkově souvisejí nebo se týkají týchž účastníků. Ke spojení se však nehodí věci, kde přezkoumání zákonnosti rozhodnutí v jedné věci vytváří teprve předpoklady pro posouzení zákonnosti rozhodnutí v jiné věci, byť se obě věci týkají týchž účastníků řízení a zdánlivě spolu skutkově souvisejí.“ V nyní projednávané věci se jedná o obdobnou situaci, kdy rozhodnutí o odnětí dávky, které bylo učiněno předmětem přezkumu v řízení vedeném pod sp. zn. 4 Ads 55/2012, teprve vytvářelo předpoklady pro vydání rozhodnutí o uložení povinnosti vrátit přeplatek na příspěvku na živobytí, které je předmětem přezkumu ve věci nyní projednávané. Po právní stránce se pak jedná o dvě různá rozhodnutí, vydaná na základě různých ustanovení zákona a vycházející z posouzení do jisté míry odlišných kritérií.

[16] Po přezkoumání kasační stížnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[17] Stěžovatel namítal, že svědeckými výpověďmi rodičů žalobce bylo potvrzeno, že rodiče půjčili žalobci finanční prostředky na zakoupení vozidla značky Renault, které bylo následně zaregistrováno na žalobce a je v jeho vlastnictví. Vlastnické právo žalobce k motorovým vozidlům bylo podle přesvědčení stěžovatele správním orgánem prvního stupně náležitě prokázáno výpisem z registru motorových vozidel a tvrzení žalobce a jeho rodičů jako svědků

byla shledána jako účelová a nevěrohodná. I kdyby vozidla nebyla ve vlastnictví žalobce, byla tato žalobcem užívána trvale a bezplatně, a žalobce by tak sice býval byl po právní stránce nemajetným, po faktické stránce by však býval byl materiálně zabezpečen a nenacházel by se v hmotné nouzi ve smyslu § 2 a 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Stěžovatel zdůraznil, že v řízení bylo třeba zohlednit faktickou možnost bydlení v bytě o velikosti 3+1, který je rovněž právně ve vlastnictví rodičů, jakož i trvalé, výlučné a bezplatné užívání motorových vozidel, čímž dochází k přímému majetkovému obohacení žalobce. Žalovaný je přesvědčen, že rozhodnutí správního orgánu prvního stupně je přezkoumatelné v souladu s požadavky zákona, a rozsudek krajského soudu se proto vyznačuje přepjatým formalismem.

[18] Nejvyšší správní soud neshledal tuto námitku důvodnou.

[19] V rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 11. 2012, č. j. 4 Ads 55/2012 – 44, kterým byla zamítnuta kasační stížnost žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. 2. 2012, č. j. 57 A 85/2011 – 26, jímž bylo zrušeno rozhodnutí krajského úřadu ze dne 20. 6. 2011, č. j. KUZL 40028/2011, ve věci odnětí příspěvku na živobytí žalobci, zdejší soud judikoval, že *„příjemce příspěvku na živobytí nelze bez dalšího považovat za osobu, která již podle § 3 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, není v hmotné nouzi, jenom proto, že užívá byt a motorové vozidlo, jež jsou ve vlastnictví jeho rodičů, a že v době pobírání příspěvku na živobytí jeho výdaje přesahovaly jeho zjištěné příjmy.“* V odůvodnění rozsudku dospěl ohledně dokazování v řízení před správními orgány k závěru, že *„nebylo doposud spolehlivě prokázáno, že u žalobce, jehož zjištěné příjmy nedosahovaly částky živobytí, byly v rozhodné době takové celkové sociální a majetkové poměry, které mohly i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění jeho výživy a ostatních základních osobních potřeb.“* (...) *„Žalobcem potvrzená pomoc poskytovaná mu jeho rodiči po odejmutí příspěvku na živobytí tedy nepředstavuje důkaz způsobilý doložit, že rodiče mu pravidelně poskytovali stravu a peněžní výpomoc i v rozhodné době přede dnem 1. 1. 2011, kdy žalobce tuto dávku pobíral a k zajištění alespoň základních životních podmínek tak nepotřeboval pomoc od jiné osoby.“*

[20] Zdejší soud v citovaném rozsudku konkretizoval, že žalobce bydlel v rozhodné době v bytě o velikosti 3+1, který je v osobním vlastnictví rodičů a který užíval na základě nájemní smlouvy s nimi; tento byt sice mohl být využit ke zvýšení příjmu formou podnájmu jiné osobě, k tomu by nicméně potřeboval písemný souhlas rodičů jako pronajímatelů, který nebyl udělen. Stejně tak, pokud měsíční příjmy žalobce činily v době pobírání příspěvku na živobytí v průměru 5680 Kč, zatímco jeho výdaje dosahovaly průměrné výše více než 7000 Kč měsíčně, pak tato skutečnost sama o sobě *„nebyla způsobilá doložit, že výživa a ostatní základní osobní potřeby žalobce byly dostatečně zajištěny jeho rodiči či jinými blízkými osobami nebo že s ohledem na celkové majetkové poměry žalobce ho nebylo možné považovat za osobu v hmotné nouzi.“* Zdejší soud konstatoval, že pokud ve správním řízení nebylo spolehlivě prokázáno, že žalobce v rozhodné době získal i jiné než jím uvedené příjmy, nebylo možno učinit závěr, podle něhož se dosavadní příjemce příspěvku na živobytí může bez této dávky obejít. Pokud pak odvolací orgán učinil závěr o možnosti zvýšení příjmu žalobce vlastním přičiněním spočívajícím v prodeji osobních vozidel, která na něho byla evidována, pak *„se měly orgány pomoci v hmotné nouzi zabývat otázkou vlastnictví osobních automobilů, které byly na žalobce registrovány v době, kdy pobíral příspěvek na živobytí. V tomto směru totiž nestačilo vycházet z výpisů z registru silničních vozidel, které jsou založeny ve správním spise, neboť v nich je žalobce uveden jen jako provozovatel těchto vozidel.“* Nejvyšší správní soud v citovaném rozsudku uzavřel, že správní orgány spolehlivě neprokázaly, že žalobce v rozhodné době prokazatelně neprojevoval dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním a že ho tudíž podle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi nelze považovat za osobu v hmotné nouzi; správní orgány nedostály požadavkům § 3 a § 50 odst. 3 správního řádu.

pokračování

[21] Od závěru citovaného rozsudku ze dne 15. 11. 2012 se Nejvyšší správní soud nemá důvodu odchýlit ani v nyní projednávané věci.

[22] Podle § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi *„jestliže příjemce dávky přijímal dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla vyplacena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo jestliže dávka byla přiznána nebo její výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených příjemcem, je povinen částky neprávem přijaté vrátit.“*

[23] Podle § 3 správního řádu *„nevyplyvá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2.“* Podle § 50 odst. 3 téhož zákona *„správní orgán je povinen zjišťovat všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu. V řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost, je správní orgán povinen i bez návrhu zjišťovat všechny rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch toho, komu má být povinnost uložena.“*

[24] Nejvyšší správní soud se zcela ztotožnil se závěrem krajského soudu v napadeném rozsudku, který co do skutkové stránky věci odpovídá rovněž závěru výše citovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu, totiž že správní orgány v projednávané věci nedostály požadavkům § 3 a § 50 odst. 3 správního řádu, a porušily tak zásadu materiální pravdy, kterou je třeba na danou věc aplikovat. Správní orgány nezjistily stav věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a v potřebném rozsahu; nezjistily všechny rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch žalobce jako toho, komu měla být uložena povinnost vrátit přeplatek na příspěvku na živobytí; dostatečným způsobem neprokázaly, že žalobce jako příjemce příspěvku na živobytí přijímal tuto dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla v období prosinec 2008 až prosinec 2010 vyplácena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, jakož ani, že příspěvek na živobytí byl přiznán nebo jeho výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů sdělených žalobcem. Správní orgány proto nebyly za takto nedostatečně zjištěného skutkového stavu oprávněny uložit žalobci povinnost vrátit částky příspěvku na živobytí vyplacené za období prosinec 2008 až prosinec 2010 s tím, že tyto byly vyplaceny neprávem.

[25] Nejvyšší správní soud konstatuje, že krajský soud v napadeném rozsudku dospěl ke správnému závěru, že v řízení nebyl prokázán rozsah finanční výpomoci rodičů žalobci, jakož ani jejich výdaje na žalobcovu stravování. Ze spisové dokumentace se přitom podává, že rozsah podpory nebyl relevantním způsobem prokazován a správními orgány nebyl vymezen ani v přibližné výši. Z úředního záznamu ze dne 4. 5. 2011 vyplývá, že ohledně rozporu mezi příjmy a výdaji žalobce bylo záměrem správního orgánu prvního stupně provádět další dokazování, při ústním projednání věci se však na vyjasnění těchto skutečností nedostalo a správní orgán následně od dalšího dokazování bez dalšího upustil poté, co žalobce odmítl poskytnout součinnost. Nejvyšší správní soud potvrzuje, že tyto údaje byly specifikovány toliko neurčitě a nebyla věnována pozornost ani jejich právní kvalifikaci, tedy zda se jednalo o dar, půjčku, úhradu za jiná plnění poskytnuté rodičům žalobcem či jiný právní titul. Ztotožňuje se se závěrem krajského soudu, že majetkové poměry žalobce nebyly zjištěny a vyhodnoceny v souladu s požadavky § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle něhož *„pro účely tohoto zákona se celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Při posuzování celkových sociálních poměrů příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké.“*

[26] Pakliže v rozhodném období bylo na žalobce (postupně) registrováno celkem šest motorových vozidel a správní orgány považovaly za nevěrohodnou argumentaci žalobce a jeho rodičů, že tyto byly pořízeny rodiči a z jejich finančních prostředků, a zůstaly proto po celou

dobu v jejich vlastnictví, pak tento svůj vývod byly správní orgány povinny přesvědčivě odůvodnit, k čemuž jim mohlo sloužit mimo jiné vyžádání si podrobnějších údajů z registru silničních vozidel, jak konstatoval krajský soud. Odůvodnění rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, který v této souvislosti směřem k žalobci toliko konstatoval, že „*neuvěřil Vašemu tvrzení o tom, že registrovaná vozidla byla vlastnictvím Vašich rodičů*“ (s. 2, druhý odstavec zdola), nelze v tomto ohledu vyhodnotit jinak než jako zcela nedostatečné. Stejně tak, pokud správní orgány dospěly k závěru, že žalobcovy měsíční příjmy byly v rozhodném období vždy podstatně nižší než jeho výdaje, přičemž rozdíl hradili rodiče, pak byly povinny věnovat péči dalšímu dokazování, zda tento rozdíl skutečně hradili rodiče žalobce či z jakých (dalších) prostředků byl tento rozdíl pokrýván. V této souvislosti lze poukázat na podezření, jehož řádným prokázáním či vyvrácením se však správní orgány blíže nezabývaly, totiž že žalobce si v rozhodném období přivydělával prací u kamaráda v autobazaru ve Vsetíně, tyto dodatečné příjmy však v rámci řízení o dávky pomoci v hmotné nouzi v rozporu s § 49 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi neoznámil. Pakliže správní orgán prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí toliko konstatoval, že „*Vaše vysvětlení, že vše, co je navíc, hradí rodiče, správní orgán prvního stupně neuspokojilo*“ (s. 2, první odstavec zdola), pak takové vypořádání této zásadní skutečnosti rozhodné pro uložení povinnosti vrátit přeplatek na dávce, a to za poměrně dlouhé období dvou let, nelze než označit za nedostatečné. Správní orgány tak odpovídajícím způsobem nevyhodnotily celkové sociální a majetkové poměry žalobce ve smyslu § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle něhož „*orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb.*“

[27] Lze proto uzavřít, že krajský soud dospěl ke správnému závěru, že správní orgány v projednávané věci pochybily v procesu dokazování, když toto bylo provedeno v nedostatečném rozsahu a provedené důkazy spolu navíc obsahově nekorespondují. Závěr správních orgánů, že žalobce není osobou v hmotné nouzi, resp. že žalobce jako příjemce příspěvku na živobytí přijímal tuto dávku, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že tato dávka byla v období prosinec 2008 až prosinec 2010 vyplácena neprávem nebo ve vyšší částce, než náležela, nebo že příspěvek na živobytí byl přiznán nebo jeho výše stanovena na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených žalobcem, byly správní orgány povinny prokázat, což se však v projednávané věci nestalo. Dokazování pak bylo nedostatečné rovněž co do účasti žalobce na veřejné či dobrovolnické službě žalobce, když v napadeném rozhodnutí krajského úřadu je toliko odkázáno na poučení žalobce o povinnosti vykonávat veřejnou službu ze dne 8. 4. 2009 (s. 3 třetí odstavec), přičemž v rozhodnutí správního orgánu prvního stupně se bez dalšího uvádí, že od července 2009 byl příspěvek na živobytí snížen i z důvodu nevykonávání dobrovolnické či veřejné služby.

[28] Nad rámec výše uvedeného je třeba poukázat na definiční prvek přeplatku na dávce ve smyslu § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi, totiž znak zavinění, kdy neoprávněné přijímání dávky muselo vykazovat zavinění ze strany žalobce jako příjemce, a to alespoň ve formě nevědomé nedbalosti. V řízení před správními orgány bylo třeba postavit najisto, že bylo dáno zavinění žalobce, jakož i příčinná souvislost mezi tímto zaviněním a skutečností, že příspěvek na živobytí byl vyplácen a žalobcem přijímán neprávem. Ani v tomto směru nebylo správními orgány provedeno odpovídající dokazování a vyhodnocení relevantních skutečností, když správní orgány byly povinny zkoumat, zda příspěvek na živobytí byl žalobcem zaviněně přijímán v rozporu se zákonem, a to po celou dobu, za níž bylo vrácení přeplatku uloženo. Správní orgány nedostály svým zákonným povinnostem, pokud žalobci v nyní přezkoumávaných rozhodnutích s odkazem na předcházející rozhodnutí o odnětí dávky toliko paušálně uložily povinnost vrátit veškeré částky na dávce vyplacené s tím, že dávka byla přiznána na základě nepravdivých, neúplných nebo zkreslených údajů, sdělených žalobcem v prohlášení o celkových sociálních

pokračování

a majetkových poměrech (s. 2, třetí odstavec zdola napadeného rozhodnutí krajského úřadu). Správní orgán prvního stupně zkoumání znaku zavinění rovněž zcela opomenul, když v odůvodnění svého rozhodnutí na základě skutkové argumentace více méně převzaté ze svého předcházejícího rozhodnutí o odnětí dávky bez dalšího dovodil a vůči žalobci vyslovil, že *„jste tedy pobíral dávku pomoci v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí neoprávněně. Máme zato, že byla naplněna podmínka pro vznik přeplatku dle ustanovení § 51 zákona o pomoci v hmotné nouzi.“* Takové odůvodnění rozhodnutí není v souladu s požadavky zákona, neboť správní orgány nedostaly povinnosti uvést v odůvodnění rozhodnutí důvody výroku, zejména pak úvahy, kterými se řídily při hodnocení podkladů rozhodnutí a výkladu právních předpisů, jak ukládá § 68 odst. 3 správního řádu.

[29] Vzhledem k výše uvedenému se tak Nejvyšší správní soud nemohl ztotožnit s námitkou stěžovatele, že svědeckými výpověďmi rodičů žalobce bylo dostatečně prokázáno, že rodiče žalobci půjčili finanční prostředky na zakoupení vozidla značky Renault, a že toto vozidlo žalobce následně nabyl do svého vlastnictví. Tyto skutečnosti by patrně nebylo lze dostatečným způsobem dovodit ani ze smlouvy o půjčce, jejíž existence je navíc mezi účastníky sporná. Jak bylo uvedeno výše, vlastnické právo žalobce k motorovým vozidlům nebylo náležitě prokázáno, když správní orgány si za tímto účelem neopatřily dostatečné údaje z registru motorových vozidel a tento závěr neprokázaly ani jiným odpovídajícím způsobem. Vzhledem k nedostatečnému dokazování pak nebylo možno dospět ani k závěru o tom, že i kdyby žalobce býval byl po právní stránce nemajetný, po faktické stránce by býval byl materiálně zabezpečen a nenacházel se v hmotné nouzi; ani pro takové tvrzení nelze ve spisové dokumentaci nalézt dostatečnou oporu. Lze tedy uzavřít, že krajský soud dospěl ke správnému závěru, že rozhodnutí správních orgánů jsou nezákonná pro vady řízení. Napadený rozsudek se nevyznačuje přepjatým formalismem, jak se domnívá stěžovatel, který navíc sám uznává, že odůvodnění napadeného rozhodnutí krajského úřadu je neúplné nebo kusé, přičemž však je přesvědčen, že nikoli do takové míry, která by zakládala jeho nepřezkoumatelnost. Nejvyšší správní soud je nucen uzavřít, že vady napadeného rozhodnutí krajského úřadu ve spojení s rozhodnutím správního orgánu prvního stupně, které s ním z hlediska soudního přezkumu tvoří jeden celek (viz např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 10. 2004, č. j. 5 Afs 16/2003 – 56, publikováno pod č. 534/2005 Sb. NSS nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 12. 2007, č. j. 4 As 48/2007 – 80), jsou takové povahy, že způsobují jeho nezákonnost.

[30] Pro úplnost lze dodat, že pokud žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 14. 9. 2012, jakož i duplice k replice stěžovatele ze dne 23. 10. 2012 poukazoval na to, že stěžovatel uvedl v kasační stížnosti nesprávné datum jeho narození, a jako žalobce tedy označil zcela jinou osobu, pak tato chyba v psaní nemohl mít žádný vliv na posouzení věci, neboť jak ze samotné kasační stížnosti, tak i z ostatní spisové dokumentace je identita žalobce zjevná a nepochybná.

III.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[31] Na základě výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud po přezkoumání napadeného rozsudku Krajského soudu v Brně, žalobou napadeného rozhodnutí krajského úřadu, jemu předcházejícího rozhodnutí správního orgánu prvního stupně a další spisové dokumentace k závěru, že nebyly naplněny tvrzené důvody podání kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s., za použití ustanovení § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s. Kasační stížnost proto není důvodná a Nejvyšší správní soud ji podle § 110 odst. 1 poslední věty s. ř. s. zamítl.

[32] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. tak, že vzhledem k tomu, že stěžovatel neměl ve věci úspěch a žalobci žádné důvodně vynaložené náklady řízení nevznikly, přičemž z jeho strany rovněž nebyly žádné náklady řízení uplatněny, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. února 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu